

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, za pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za drugo izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 v, za dvakrat 25 v, za trikrat 35 v. Za večkratno oglaso primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede popoldne. — Nezaprtne reklamacije so poštnine proste.

Kmetska stvar zmaguje.

Različna znamenja kažejo, da bo v Avstriji politika, v kolikor jo delajo državni poslanci, kmalu prišla v drugo strujo. Vodilno ulogo v našem državnem zboru igrajo že od nekdanj česki in nemški poslanci iz Češkega, Moravskega in Sleskega. Vse delovanje v državnem zboru se je vršilo, kakor so oni hoteli ali vsaj kakor so oni dopustili.

Stranke v omenjenih severnih deželah so se dosedaj najbolj zavzemale za narodna vprašanja, zraven pa tudi rada povdarjala svojo državnopravno stališče. Vsaka novejša stranka je bila bolj odločno narodna in je bolj odločno nastopala ali za ali pa proti trojedini kraljevini česki, moravski in šleski, in ravno s povdarjanjem svoje odločnosti je premagala starejše stranke in jih pognala s političnega pozorišča.

V zadnjem času pa so se začele porajati stranke v čeških deželah po drugih načelih kot doslej in sicer po narodno-gospodarskih. V mestnih volilnih okrajih nastopajo kandidati, ki prisegajo na rokodelske in obrtniške programe, v kmečkih skupinah pa morajo kandidati vsi kandidirati na kmetijske programe. Nas zanimajo kmečke skupine in kmečki kandidati. Med Nemci na Češkem je kmečka stranka največ škodila vsenemški stranki in ji odvzela že mnogo mandatov. Med Čehi pa je dosedaj v kmetijskih skupinah zmagovala mladočeška stranka in proti tej nastopa z uspehom kmetijska stranka. Brez dvoma pa je, da bodo pri novih volitvah v deželni in državni zbor v kmetijskih skupinah pri Nemcih in Čehih zmagali samo kandidati kmetijske stranke. Na Moravskem še Nemci nimajo po-

sebne kmetijske stranke, kmetijske koristi zastopa tamkaj le krščansko-socialna stranka. Pač pa imajo Čehi posebno kmetijsko stranko, koje vodja je kmet Šamalík, ki izdaje tudi uzorno urejen list „Selske Hlasy“. Ta stranka ima že v deželnem zboru svoje zastopnike in tudi v državnem zboru tri poslance, dr. Stojana, dr. Hrubana in dr. Koudelo, ki so z našimi slovenskimi poslanci združeni v enoistem klubu, v Slovanski zvezi. Ker stoji kmetijska stranka moravska na odločno krščanskem stališču, za to so nekateri odvetniki začeli rovatiti proti njej ter so ustanovili liberalno stranko za kmeta, ki pa se bo težko dokopala do veljavnosti. Kar se Šlezije tiče, tam se še niso politične razmere razvile po češkem in moravskem zgledu, a tudi Šlezija bo gotovo kmalu dobila svoje kmetijske stranke.

Z veseljem smejo avstrijski kmetje pozdraviti novejši razvoj političnih razmer na avstrijskem severu. Novo nastajajoče razmere jim obetajo z vso gotovostjo, da se bodo v avstrijskem državnem zboru kmalu krepkeje ubirale kmetijske strune. Politično valovanje čeških dežela bo prisililo kmetijske poslance vseh avstrijskih pokrajin, da se bodo v državnem zboru tesno združili ter varovali kmečke koristi nasproti koristim stanov, ki žive po mestih in trgih.

Spodnještajerski kmetje pa so lahko zadovoljni, da njihovi poslanci vidijo znamenja časa in da so se že zdaj združili v en klub z zastopniki čeških kmetov. Čim več jih je, tem lažje se nastopa, in državni zbor avstrijski je ravno zadnji čas moral pripoznati, da so zastopniki kmetov mnogokrat dali delovanju državnega zbora odločilen pravec.

Potrebno pa je, da tudi spodnještajerski kmetje videjo znamenja časa in da se ne na-

redi v politiki več takih pogrškov kot sedaj. Samo s kmetijskega stališča je bila zadnja volitev v deželni zbor v mariborskem okraju pravi škandal. Mnogi kmetje so leteli za veleobrtnikom in meščanom Štiggerjem, svojega kmetijskega kandidata pa so pustili na cedilu. To je bil političen samomor, kajti nihče svojim sovražnikom ne poveri zastopanja najvažnejših zadev, a kmet in meščan, kmet in veleobrtnik pa sta si v gospodarskem oziru vedno nasprotna, to je bilo tako in bo tudi ostalo tako, kakor bo ostalo nasprotje med ognjem in vodo! Znamenja časa pa ne vidijo tudi oni kmetje, ki drve za ptujskim „Štajercem“, katerega naloga je, kakor priznava, dobivati meščanskim kramarjem in gostilničarjem političnih sužnjev med kmeti. Kmetje, ki hodijo z nasprotniki svojega stanu, nimajo smisla za kmetijsko stvar, so kmetijske izdajice in poturice.

Slovenski spodnještajerski kmetje, skrbimo, da se bodo v naših krajih volili le taki možje za poslance, ki prisegajo tudi na gospodarski program avstrijskih kmetov.

Rusko-japonska vojska.

Na suhem.

Na bojišču v Mandžuriji se nekaj kuha, ker postajajo spopadi med prednjimi stražami vedno pogostejši in silnejši. Poveljnika prve in druge armade Kuropatkin in Kaulbars sta odstavljena od svojih mest. Kuropatkin je zaradi bolezni zapustil vojsko. Od bitke pri Mukdenu je bil duševno popolnoma potr. O moči obeh sovražnih armad kroži mnogo vesti, ki pa niso zanesljiva, ker obe državi, kakor je samoumevno, skrbno prikrivata svoje sile. Tukaj podajamo številke, ki so približno izračunjene po podatkih, ki so nam na razpolago.

ampak liki ponižne vijolice ob gozdu, razširjajoča svoj prijeten vonj okrog. Njene rjave oči so zrlle prijazno, nežno, v njih se je zrcalila vsa lepota njene duše. Videl bi pa poznavalec ljudi v njih tudi ogenj skritega ponosa, samozavesti in odločnosti. Njen duh je silil višje, hrepenel po nečem obširnejšem.

Mati je prigovarjala očetu, naj dovoli, da se ide Ivanka česa učiti, bodisi v katero koli šolo. Nu, Andrej Gornik je bil mož svojeglaven in trmast. Odločno je oporekal temu, ne morebiti, da bi ne zmagal stroškov. Njegovo posestvo, na katerem je redil osmero glav goveje živine in dvanajst prešičev, mu je neslo dovolj dohodkov.

„Ako bi bila fant“, je djal, „bi ne rekel nič. Tak naj le gre, da se nauči kaj. Ali dekleta naj so doma. Drugega nič, kakor če pride domov, ne bo hotela delati, za drugo pa tudi ne bo. Za pohajkovanje pa nimam darjev ne hčera.“

In to je ostalo pri njem kot pribito. Mati in hčer sta se morali udati. V enem oziru je imel sicer prav, ker se v resnici zgodi, da se taki otroci potem navadno sramujejo svojih in dela.

Ivanka si je morala nadomeščati svoje želje po uku s knjigami in znanstvenimi spisi. In bralno društvo ji je nudilo vsega v obilici. Tako se je izobraževala sama, da bi lahko osramotila marsikaterega mladeniča in moža.

LISTEK.

Izdajstvo.

Poveat. Spisal J. V. Starogorski.

Povejte vé planine, li raste že drevo,
da zibel iz drevena tesar nam stesal bo?
Povejte, če rešnik se Slovincem porodi,
in kje nam mati v zibel to dete položi?
Povejte, kje doraste naš narodni junak,
ki dvigne nam zastavo, svobode zlate znak?
Povejte vé planine: Kdaj bo zbujenja dan?
Povejte nam: Kdaj vstane iz robotva prost Slovan?

I.

Pomlad se je bližala z naglimi koraki in z njo tudi čas novih volitev za občino Podlesje. Sedanji župan Andrej Gorjak, ki je vladal občino Podlesje celih sedem let, se je naveličal tega posla in časti ter želel odložiti svojo službo. Sedanji časi so mu napravljali preglavice in kakor je trdil sam, da še ni bil v takih zadregah kakor zadnji dve leti. Blagor občine mu je bila sicer vedno prva skrb in vaščanje so ga zelo čislali. Ni mu pa hotelo v glavo slovensko uradovanje. Navajen je že bil tekom let, kar je župan, teh nemških dopisov, da si ni mogel predstavljati slovenskih uradnih pisem. Kdo bi mu pa štel to v zlo?! Saj so do malega vsi župani uradovali nemško.

Ni pa s tem rečeno, da bi morebiti bil Gorjak kak mrtev človek za svojo narodnost in govornico. Ne, ampak še celo potegnil se je za svoj jezik, ali le po svoje, ne tako, kakor bi se moral, da bi imelo kaj pomena. Bralno društvo, ki se je ustanovilo pred jednim letom, se mu je zdelo le potrata časa in denarja, dočim je gasilno društvo celo podpiral, češ, to je za blagor ljudstva. In ko se je isto prelevilo na popolno slovensko podlago in vsprejelo slovensko povelje, je ponosno privdarjal.

„Tako, tako! . . . Saj smo Slovenci, čemu nemškutariti?!“

Zanj je imelo pač le to pomen in veljavo, kar je sprevidel, da mu direktno koristi. Ko so ga prigovarjali, naj vstopi v bralno društvo, ker je ono v občini blagor ljudstva, da se izobrazuje in spoznava sebe samega, je rekel navadno:

„Prestar sem, prestar. Ako pa Ivanka hoče, naj se vpiše. To je bolj za mlade ljudi. Če se kaj nauči, ji ne bo škodovalo. Za nas pa je tudi tako dobro.“

Stem je bilo konec vsemu prigovarjanju. On ni branil svoji hčerki in ta je sveda pristopila z veseljem.

Ivanka ni bila ena onih žensk, ki se ponášajo s svojo lepoto in gledajo ponosno v svet, vedoč, da jih vse občuduje; Živi pobeljeni grobovi! Ni vzrastla, kakor preširna vrtnica,

General Linevič sedaj skoro gotovo nima na razpolago več ko 370.000 mož. Vsled izgub pri Mukdenu se je skrčila ruska armada od 350.000 na 200.000 mož. Pozneje je došlo 65.000 mož ojačenj, nadomestnih čet je 60.000 mož in 10.000 ozdravljenih ranjenec se je vrnilo v vrsto. Do 1. t. m. pa je došlo še 35.000 mož ojačenj iz notranjosti. Sile generala Andrvavkna v Vladivostoku znašajo 45.000 mož. Vladivostok je izborna utrjen in preskrbljen. O moči Japoncev je znano sledeče: Ako cenimo japonske izgube v bitki pri Mukdenu na 57.000 mož in pri Tjelinu na 3000 mož, se je Ojamaova armada skrčila od 450.000 mož na 390.000. Začetkom aprila pa je japonska armada zopet dobila prejšnjo moč, 450.000 mož. Sedaj pa se glasi, da Japonci postavljajo na bojisce 6. in 7. armado, skupaj 160.000 mož. S tem bi imel Ojama v kratkem 610.000 mož z 2000 topovi. Ako pa upoštevamo še čete za hrbtno, potem imajo Japonci gotovo 700.000 mož. Armada generala Hapegova, ki bo štela 100.000 mož, se je že izkrcala pri Glupanu ter je že postavila svoje oddelke do Kildžu, 220 km. južno od Tjumena. Ta armada ima namen po letu pričeti obleganja Vladivostoka. Po načrtu generalnega štaba japonskega bo Ojama prodiral proti Lineviču, medtem ko bo na novo se ustanovljajoča 7. armada skrbela za zvezo med Ojamo in med 6. armado. V bodočih bojih v Mandžuriji bi Linevič proti 510.000 Japoncem ne mogel postaviti več ko 370.000 mož in posadka Vladivostoka (55.000 mož) je še enkrat slabejša ko oblegujoča japonska armada (100.000 mož). Po teh številkah bi bilo 415.000 Rusov proti 610.000 Japoncem.

Na morju.

Minoli teden se je združilo brodovje Nebogatovo z brodovjem Roždestvenskija. Nato je baje odplulo dne 9. t. m. skupno brodovje od obrežja francoske naselbine v neznano smer. Tako pravijo francoska poročila. Japonska poročila od 15. t. m. pa trdijo, da se je celo brodovje takoj vrnilo nazaj in da je še vedno usidrano v zalivu Hongkoe. Iz Honkona, luke na Kitajskem, se pa poroča z dne 14. t. m.: Združeni ruski brodovji s polnim parom ploveda proti priliki Bašik (južno od Formoze). Predsinočnjim so rusko brodovje napadle japonske torpedovke, ki so čakale v zalivu Tomani. Napad je bil odbit, ker so metalci svetlobe torpedovke ob pravem času opazili.

Izmed toliko vesti seveda ni mogoče spoznati pravega, zato je položaj na morju dan za dnevom nejasnejši. O Togovem brodovju je samo eno poročilo, ki pravi, da je združil svoje brodovje v Korejski morski ožini.

Župan Gorjak je bil naročen na tednik „Slovenska Lipa“, majhen listič. Djal je, da je zanj dovolj. Novice in kar je treba dobi v njem ravno tako, kakor v drugih, družega mu pa ni sila vedeti. In tudi časa ni za kmeta, da bi bral časopise. Ivanka je seveda ta list vedno čitala na glas, ko so sedeli zvečer krog mize. Oče s pipo v ustih, mati je pa prebiravala grah za drug dan ali pa delala kaj družega. Hlapec je pa odšel navadno na vas.

„Slovenska Lipa“ je pozivala večkrat, posebno v zadnjem času, župane, naj uradujejo slovenski, naj zahtevajo slovenske dopise itd. Čemu bi se morali Slovenci ubijati s tujim jezikom.

„Vse prav“, je prikimal oče Andrej, „vse prav. Ali sedaj sem že navajen v tej nemščini uradovanja. Naj se začnem učiti sedaj slovenski?“

„Oče“, je djala Ivanka, „jaz mislim, da bodete lažje pisali ono kar govorite, kakor pa, česar ne umejete prav. Kdo vé, če se vam ne smejejo, ako napravite kake napake in se rogajo naši nemarnosti.“

Pa tudi nekateri drugi so ga jeli siliti in mu prigovarjati, naj začne uradovati slovenski. Trdilo se je, da je sklenila večina županov, da bo sprejemala in odpošiljala samo slovenske dopise. Če jih je več skupaj, se ložje ubranijo

Posebno mnogo se sedaj piše o moči ruskega in japonskega brodovja. Angleži pišejo, da so Japonci močnejši, Francozi pa, da so Rusi. Po angleškem računanju imata združeni brodovji Roždestvenskega in Nebogatova vstevši tri velike ladje iz Vladivostoka 23 bojnih ladij s skupaj 192.000 tonami, s 13.000 glav broječo posadko in 31 topovi največjega, 206 srednjega in 670 malega kalibra. Admiral Togo pa razpolaga nasprotno z 31 bojnimi ladjami s skupno 203.000 tonami in s posadko nad 15.000 mož. Topov ima 68 največjega, 313 srednjega in 492 malega kalibra.

Francozi pa pišejo, da ima Roždestvenski po združenju z Nebogatom 11 oklopnih raznih vrst z močnim topništvom velikega kalibra in tri oklopne križarice, toraj skupaj 14 bojnih enot, Togo pa ima 5 oklopnih in 8 oklopnih križaric, to je samo 13 bojnih enot. Poleg tega ima Togo še 10 križaric z oklopnim krovom in precejšnje število torpedovk. Kaj je sedaj resnica?

Državni zbor.

Carinski tarif.

Po precej dolgotrajnih obravnavah se je carinska postava sprejela v poslanski zbornici. Če so se tudi tarifi na marsikatero poljedelske pridelke pri izvažanju iz Avstrije zvišali, vendar trdijo veščaki in kmetiskemu ljudstvu naklonjeni strokovnjaki, da ne bodo naši kmetje imeli posebne škode vsled novih tarifov. A tako napovedovanje se vtegne vkaniti. Vsaj so se pred 12. in več leti tudi nahajali možje, ki so trdili, da nova jako nizka carina na laško vino ne bo škodovala avstrijskim vinarjem. A kaj smo doživeli? Velikanske množine laškega vina so se uvažale; vsled tega so trpeli znatno škodo avstrijski vinarji. — Predlog poslanca Peška, da se sploh ne sme v Avstrijo nvažati srbska živina, da se ne okuži avstrijska živina, se je zavrgel, ker so le samo poslanci prizadetih kmetov glasovali zanj. A sprejel se je vendar drug predlog, da mora naša vlada poskrbeti, da bodo imeli avstrijski živinozdravniki pravico po celi Srbiji preiskovati, jeli ni kje tamošnja živina okužena. V tem slučaju naj Avstrija srbski živini zapre našo mejo.

Obrtna postava.

Pred dalje časom je sklenila poslanska zbornica postaviti gledè krošnjarstva. A gospodska zbornica je spremenila nekatere točke te postave. Radi tega se je pa morala postava vrniti poslanski zbornici. A v seji dne 13. maja t. l. je poslanska zbornica sklenila, da se postava ne spremeni, temveč vrne gospodski

železni roki okrajnega načelnika, strastnega nemčurja.

Tisti pa, ki so nadlegovali Gorjaka, da naj začne uradovati slovenski, so bili oni, koje je navdabil duh bralnega društva in jim vzbudil zavest, da Slovenec ni rojen za tlako tujcem, ampak, da gospodari po lastni volji na svoji zemlji.

Tako je prišlo, da Andrej Gorjak več na noben način ne sprejme županske časti. Rad jo prepusti drugemu, mlajšemu.

„Toraj radi slovenskega uradovanja nočete več županovati?“

„Da, ker res nevem uradovati slovenski. Še pisati sem skoraj pozabil“, ji je odvrnil. „Sicer bi pa rad že imel mir. Star sem že in osem let nositi odgovornost celega Podlesja ni malenkost. Naj še pokusijo drugi.“

„In pri tem bodete pristopili v bralno društvo“, je nagovarjala Ivanka. „Oče, vi niti ne veste, kako zanimivo je. Sedaj bodete imeli tudi več časa.“

Rad je imel svojo Ivanko in ni ji rad česar odrekal. Bil je tudi ponosen na njo. Čemu bi pa ne bil? . . . Vsak je lahko, kdor ima take otroke.

„Že vidim, da ne bo prej miru. Toda veliko vam ne bom koristil.“

zbornici, kakor jo je sprejela poslanska zbornica prvokrat. Pri tej priložnosti so nekateri poslanci prav ostro napadali gospodsko zbornico, da se ta ne vda sklepom poslanske zbornice. Če gospodska zbornica tudi zdaj ne bi hotela pritrčiti sklepu poslanske zbornice, vtegne preteči dolgo časa, preden stopi v veljavo nova postava zastran krošnjarstva.

Roveredo.

Lahi so imeli do letos svojo italijansko pravno vseučilišče v Inomostu. A tamošnji nemški visokošolci so laške napadali in pobijali tako dolgo, da je bilo tem nemogoče, še dalje obiskovati tamošnjo laško vseučilišče. Lahi so, kakor že poprej, tako tudi pri tej priliki ponovili svojo zahtevo, da se njim mora laško vseučilišče ustanoviti v — Trstu. Vlada njim tega ne more dovoliti, ker se po pravici boji, da bodo laški dijaki delali vedno na to, da se Trst odtrga od Avstrije in priklopi k Italiji. Zato je že dr. Körber zbornici predložil postavni načrt, naj se laško pravno vseučilišče ustanovi na Južnem, čisto laškem Tirolskem in sicer v mestu Roveredo. Lahi so sicer vztrajali pri svojem predlogu, da se učilišče ustanovi v Trstu; a vendar so se zadovoljili s tem, da se vladni načrt izroči učnemu odseku. O tem se je vnela razprava v soboto, dne 13. maja. Ta obravnava je trajala blizu do polnoči. Nemci so se upirali sploh proti vsakemu vseučilišču za Italijane; rajše bi že privoščili — po besedah nekega govornika — Jugoslovanom tak najvišji učni zavod. V imenu slovenskih poslancev je ponovil dr. Ploj naše zahteve po slovenskem vseučilišču; poslanec Bianchini pa terjatve Hrvatov gledè na hrvatsko vseučilišče. Naučni minister dr. Hartl je izjavil, da je vlada enako naklonjena vsem avstrijskim narodom in da skrbi po potrebi za visoke šole za vse narode (??) A proti temu je vlada, da bi se laško vseučilišče ustanovilo v Trstu, ker bi se tam ponavljali isti izgredi, ki so se vršili v Inomostu. Če pa želijo Italijani katero drugo mesto, kakor Roveredo, bi se o tem dalo govoriti v naučnem odseku. Potem se je predlog izročil temu odseku v razpravo.

Prihodnja seja državnega zbora se bo nazvanila pismenim potom.

Politični ogled.

Kmetska stranka na Češkem je vrlo delavna. Zadnji torek, dne 16. maja je imela občni zbor. Govorili so o namenu organizacije in o najnovejših dogodkih političnih z ozirom na kmetski stan. Slovenski kmetje na Štajerskem pa mnogokrat rajši ostanejo doma, nego bi prišli na zborovanje in se posvetovali o

II.

Neke nedelje po rani maši je bila zbrana v gostilni družba iz Podlesja.

„Razpisane so volitve“, je djal Ludvik Logar, mož širokoplečat in majhne, zajete postave ter si sukal kot ščetine trde brke. „Gorjak ne mara več županstva, koga bomo pa volili sedaj?“

„Zakaj ne mara?“ vprašujejo ostali, akoravno so vedeli, da radi slovenskega uradovanja.

„Hm! Mene vprašujete?“ reče Logar. „Sami veste ravno tako kakor jaz. Pač pa je vrsta na meni, da vprašam, kaj bi storili vi na njegovem mestu?“

Logar je gledal in mežikal z levim očesom. Bila je to njegova navada, da je v bolj važnih stvareh vedno mežikal. Imel je majhno posestvo, dovolj veliko, da se je preživljal. Oženjen ni bil nikdar, zakaj — ni pravil nikdar; akoravno je bil vedno poln šal. Vaščani so ga radi imeli. Le to napako je imel, da ga je rad srknil.

„Nu, kaj bi storili na njegovem mestu?“ je vprašal vnovič.

Vsi so skomizgali z ramami.

„Nemškutarili bi naprej, ni res?“

„Kakor ti“, je pripomnil jeden.

(Dalje.)